

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo - Oldenzaal

COLOFON

Redactie:

Harry de Jong

Redactieadres:

Abelenstraat 2a
7556 DT Hengelo
☎ (074) 291 7611

e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:

Harry de Jong & Jan Zwieneberg

Kopij:

Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daaropvolgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.

Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:
Gekraagde aardster
(*Geastrum triplex*)

Foto's: Harry de Jong
(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo - Oldenzaal

INHOUD

.....	1
VAN HET BESTUUR	1
AGENDA.....	2
TERUGBLIK	3
BIJZONDERE VONDST IN HENGELO	9
EEN TYPERENDE NAAM	10
B(L)OEFIENDE PLANTEN	11
VERSLAG VAN EEN SPEURTOCHT	13
BROEDVOGELINVENTARISATIE WEUSTHAG - 2022	15
WAT VALT MIJ OP IN DE NATUUR	21

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo - Oldenzaal) bedraagt € 34,- per jaar; gezinsleden betalen € 11,-

Betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening

NL94 RABO 0191 8887 10 t.n.v. Kon Ned Natuurhistorische Ver.

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling of via de website.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo - Oldenzaal:

◆ Voorzitter

Wytze Boersma

Zwaluwstraat 34, 7491 CX Delden, ☎ (074) 3762711

E-mail: [wyttze.boersma@hetnet.nl](mailto:wytze.boersma@hetnet.nl)

◆ Secretaris

Jan Zwieneberg

Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975

E-mail: secretaris@hengelo-oldenzaal.knnv.nl

◆ Penningmeester (en ledenadministratie)

Marti Rijken

Vossenbrinkweg 95, 7491 DC Delden, ☎ (06) 83386651

E-mail: marti@sailingarcadia.nl

◆ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink

Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340

E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

◆ Bestuurslid, redactie `Onder de Loep` en Webmaster

Harry de Jong

Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,

E-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

◆ Website: www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal

Van het bestuur

Met deze Onder de Loep zitten we alweer in de laatste maand van 2022. Het is dan gebruikelijk om even terug te kijken op het afgelopen jaar en vooruit te kijken naar het komende jaar. Een uitgebreide terugblik en vooruitblik vindt plaats op de komende jaarvergadering in maart 2023.

Twee belangrijke aspecten van het afgelopen jaar springen eruit. Ten eerste de gevolgen van de oorlog in Oekraïne en ten tweede de warme en droge zomer. Beide aspecten zijn de gevolgen van menselijk handelen. Het eerste aspect maakt duidelijk hoe belangrijk het is om te leven in een vrije en veilige omgeving. Het tweede aspect maakt duidelijk dat we te maken hebben met een klimaatverandering. Dit hebben we kunnen zien aan de extreme lage waterstand in de Rijn en de zeer warme, lange en droge zomer. De gevolgen zagen we aan, o.a. aan de verdorde bermen, het te kort aan water in de natuurgebieden en het droog staan van vele beken en sloten.

Als vereniging hebben we een positief jaar gehad. De financiële situatie is weer aardig op orde. Dit is te danken aan de giften (nogmaals dank), bijdragen bij lezingen en excursies en van de RABO-clubsupport actie.

Tijdens verschillende activiteiten hebben we gewerkt aan naamsbekendheid. Helaas heeft dit nog niet geleid tot nieuwe leden. Volgend jaar zullen we daar dan ook extra aandacht aan besteden. Zo heeft b.v. afdeling Delfland een succesvolle actie gehad van "Leden werven leden". Hierbij werd aan de leden gevraagd om een nieuw lid te werven.

Tijdens de publieksexcursie en op lezingen hebben we gemerkt dat er behoefte is aan meer kennis over de natuur. Meestal heeft dat betrekking op natuur in je directe omgeving. We zullen het komende jaar dan ook meer naar buiten moeten treden.

In een bijeenkomst (brainstormsessie) over de leefomgeving van de gemeente Hengelo, waar wij ook uitgenodigd waren, heeft een aantal mooie ideeën opgeleverd. Zoals bomen moeten groot en oud kunnen worden en de 3-30-300 regel. Dit laatste houdt in: minimaal 3 bomen moeten vanuit je woning zichtbaar zijn, minimaal 30% van de wijk is met groen en minimaal 300 ha groen moet vanuit je huis bereikbaar zijn. Ook werd aandacht geschonken aan duurzaamheid en het planten van bomen die tegen de droogte kunnen.

Helaas is de cursusgroep KIN (samenwerking van KNNV, IVN, NIVON) opgeheven. Twee van de vijf leden hebben hun taak beëindigd. Het was lastig om vervangers te vinden. Dit houdt in dat we kunnen besluiten zelf cursussen te gaan organiseren.

Vanuit het landelijk bureau wordt komend jaar aandacht geschonken aan de bodemdieren. Tot slot wensen wij iedereen prettige feestdagen en goed en gezond 2023.

Wytze Boersma

FLORON-dag, zaterdag 10 december

Op zaterdag 10 december vindt de FLORON-dag plaats; dit jaar weer in het Linneausgebouw van de Radboud Universiteit in Nijmegen.

De FLORON-dag in een notendop

- > 3 parallelle lezingensessies
- > 25 lezingen
- > 5 themablokken
- > 5 workshops
- > Plantenquiz voor beginnende én gevorderde floristen
- > Paneldiscussie over wildplukken
- > Stands van natuurclubs en uitgeverijen van natuurboeken
- > Herbariummateriaal met nieuwe en bijzondere soorten uit 2022

Meld je aan!

Het programma is rond.

Je kunt het hieronder bekijken en je aanmelden via de website www.floron.nl.

Voor de thuisblijvers

Voor degenen die niet fysiek aanwezig kunnen zijn zullen we de lezingen ook online streamen. De links hiervoor vind je daags voor de FLORON-dag op [de website](#). De lezingen zijn later terug te kijken op het [Youtubekanaal van FLORON](#). Thuisblijvers hoeven zich niet aan te melden.

Excursies

Het **verzamelpunt** is (tenzij anders aangegeven) de **Parkeerplaats kruising Boerhavelaan / Prof. Eykmanplatsoen** (richting Borsthuis) te Hengelo.

Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Indien van toepassing wordt ook het **verzamelpunt ter plekke** aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen (dit is op eigen risico bij het evt. niet doorgaan van de excursie). Gaarne van tevoren bellen of je daarnaartoe komt.

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Vergaderingen

De **gebruikelijke plaats** waar vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het NIVON Centrum aan de Lodewijkstraat 1 te Hengelo.

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zaterdag 18 februari 2023	Excursie: Twickel
----------------------------------	--------------------------

Excursie: Twickel

Datum : Zaterdag 18 februari 2023
Thema : Frisse neuzen
Vertrek : 13.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Middag
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Het wordt een afwisselende wandeling door bos, heide, park en landbouwgebied.

Trek wel waterdicht schoeisel aan omdat de Azelermeen na regen wat drassig kan zijn.

Dit keer houden we de eerste excursie van het seizoen op het landgoed Twickel bij Delden.

We vertrekken vanaf de parkeerplaats bij uitspanning 't Hoogspel. We gaan een stuk van de zogeheten Umfassungsweg lopen. We lopen langs de Noordmolen bij de Oelerbeek, door het heidegebied Bokdammerveld en het park de Azelermeen.

Als we nog tijd over hebben kunnen we de wandeling uitbreiden met het vlonderpad door het Koematenveld en het pad over de Deldener Esch.

Verzamelpunt: De parkeerplaats bij de uitspanning 't Hoogspel aan de weg van Delden naar Borne.

We vertrekken hier omstreeks 13.15 uur.

Verslag: Bomenwandeling Tuindorpvijver

Datum : 10 september 2022
Thema : bomen en duurzaamheid
Deelnemers : 18 en 6
Leiding : Gerrit Haverkamp en Jan Zwienenberg
Weer : Tussen de buien door

Ieder tweede weekend van september vinden de "Open Monumentendagen" plaats.

In 2022 was het thema duurzaamheid. Voor de bomen is in overleg met de KNNV gekozen voor de locatie Tuindorpvijver. Langs deze vijver staat een fraaie collectie oude en jongere bomen.

Er zijn op die dag twee rondleidingen gegeven. Toen de afspraak voor 10 september vastgelegd werd is ook besloten om de oude schriftelijke boomwandeling te vernieuwen. Als eerste hebben Gerrit en Jan, samen met Leo Schoolkate, alle bomen gecontroleerd en van de juiste naam voorzien. Een deel van kastanjes en ook een es vroegen extra aandacht. Over de kastanjes is een apart verslag gemaakt.

Ten behoeve van het nieuwe wandelboekje is een plattegrond en voor een aantal soorten een boom beschrijving met foto's gemaakt. De deelnemers aan de wandeling kregen hiervan een kopie.

De reacties op de rondleidingen waren zeer positief.

Vervolg

Het Tuindorpbad viert in 2023 haar honderdjarig bestaan. Afsproken is dat we dan het wandelboekje gereed zullen hebben. Waarschijnlijk zijn er dan ook weer één of meer rondleidingen. Verder gaan Gerrit en Jan met de gemeente/bomencommissie in overleg over de toekomstvisie over de bomen rond de Tuindorpvijver.

Verslag excursie: Needse Achterveld

Datum : Zondag 11 september 2022
Thema : Natuurbeleving
Deelnemers : 7
Leiding : Gerrit Haverkamp
Weer : Bewolkt

Het Achterveld is de naam van een inmiddels 110 hectare groot natuurgebied bij Neede.

Het gebied is uniek, omdat er een van de laatste stukken natte heide in Nederland te vinden is.

Bij een volgende excursie moeten we daar zeker ook de echt natte delen nog gaan bezoeken.

Een paar dagen voor aanvang van de excursie kreeg ik een berichtje van Laurens van Run, naar aanleiding van een dringend verzoek van Staatsbosbeheer, de natte delen (op een kaartje weergegeven), i.v.m. zijn voorbereiding voor een paddenstoelenexcursie, niet te betreden.

Met onze excursie hebben we ons daar ook uiteraard aangehouden.

In die natte delen groeit helaas watercrassula. Een invasieve plantensoort ontsnapt uit tuinvijvers.

Bij de vorige excursie precies 2 jaar geleden vonden we daar o.a. dwergvlas, oeverkruid, moerashertshooi, waterpostelein en ronde zonnedauw en helaas ook een paar plukjes watercrassula.

Pal voor de parkeerplaats ligt een voormalig maisland, eind 2009 is dit ingericht als natuur.

De verrijkte bovenlaag door mest, is ongeveer 30cm afgegraven, de waterstand werd verhoogd, zodat zich een bloemrijk grasland en (natte) heide kan ontwikkelen.

Dit perceel was reeds gefaseerd gemaaid, zodat er nog een aantal niet gemaaide banen lagen van ± 5 à 6m breedte.

Op deze perceeldelen stonden veel klokjesgentianen, die nu door de droogte van de afgelopen tijd helemaal uitgedroogd waren, maar ook blauwe knoop, blauwe zegge, snavelzegge, hazenzegge.

In een zomer met normale hoeveelheden neerslag is het een nat terrein, nu was het erg droog en dor.

Dat was ook zo bij een heideveld waar we pauze hielden, daar zagen we wel een Grote rupsendoder.

Grote rupsendoder Foto: Gerrit Haverkamp

Waargenomen soorten

Planten & Mossen

Akkerdistel	Amerikaanse Vogelkers
Biezenknoppen	Blauwe Knoop
Blauwe Zegge	Bochtige Smele
Bosbies	Brede Stekelvaren
Dalkruid	Duinriet
Egelboterbloem	Geelgroene Zegge
Gele Lis	Geoorde Wilg
Geplooide Stokbraam	Gewone Dophei
Gewone Hennepnetel	Gewone Kropaar
Gewone Paardenbloem	Gewone Raket
Gewone Vuilboom	Gewone Waternavel
Gewoon Struisgras	Hazenzegge
Heermoes	Heggenduizendknoop
Hondsdrif	Hulst

Jeneverbes
Kleine Duizendknoop
Klimop
Kruipwilg
Moerasdroogbloem
Penningkruid
Pitrus
Rietgras
Ruwe Berk
Snavelzegge
Stijf Havikskruid
Struikhei
Vlasbekje
Waterpeper
Wolfspoot
Zwarte Nachtschade

Insecten

Grote Rupsdoder

Katwilg
Kleine Leeuwentand
Klokjesgentiaan
Melganzenvoet
Moerasstruisgras
Pijpenstrootje
Rankende Helmbloem
Rietzwenkgras
Scherpe Boterbloem
Speerdistel
Stijve Ogentroost
Veldrus
Vroege Roggebraam
Wilde Lijsterbes
Zwarte Els

Dekkersveld” is bijna gereed. De deelnemers aan de wandeling op 24 september hebben hiervan een kopie gekregen. Hierin staat ook onderstaande foto (via de heer G. Welberg) van de boerderij 'n Dekker. Links boven de hoek is de nieuwbouw van Klein Driene al te zien.

Verslag excursie: Roderveld

Datum : Zondag 25 september 2022
Thema : Herfst
Deelnemers : 6
Leiding : Harry de Jong
Weer : Zon

Vanaf de parkeerplaats bij de voormalige havezate 'het Everloo' vertrokken we met 6 deelnemers aan de excursie.

De oorspronkelijk havezate is in het begin van de 19e eeuw afgebroken. Het bijbehorende karakteristiek, monumentaal bouwhuys uit 1704 was vanaf 1714 in gebruik als woonhuis. In 1813 werd het landgoed Het Everlo gekocht door de predikant Johannes Palthe. Zijn nakomelingen beheerden het landgoed tot 2005. In dat jaar werd het landgoed met opstallen (circa 25 ha) verkocht aan Natuurmonumenten. Deze organisatie heeft de opstallen weer verkocht. In het bouwhuys is sindsdien een horecabedrijf gevestigd.

Op het bouwhuys is een ooievaarsnest gebouwd. Door het late tijdstip van de excursie hebben wij zelf geen ooievaars meer gezien.

Het landgoed grenst aan het Roderveld.

We liepen door een mooi bospad met veel besdragend Dalkruid.

Verslag: Bomenwandeling Klein Driene

Datum : 24 september 2022
Thema : bomen in de herfst
Deelnemers : 3
Leiding : Gerrit Haverkamp en Jan Zwienenberg
Weer : Bewolkt en motregen

Het Wijkcomité Hengelo Noord (BON) heeft weer met wijkbewoners een burendag georganiseerd. Een van de activiteiten was bomenwandeling met als thema bomen in de herfst.

De wandeling startte op het Dekkersveld. Op het Dekkersveld is met platte stroken van cortenstaal aangegeven waar de boerderij van de familie Dekker heeft gestaan.

Op die plek is nu een kleine boomgaard met 9 bomen gemaakt.

Daarna ging de wandeling langs bomen in het deel van Klein Driene ten noorden van de Schumannstraat.

Er was veel te zien en de deelnemers waren verbaasd over de grote diversiteit.

In het voorjaar 2023 komt er een nieuw wandelboekje. Hierin komen, naast algemene informatie over de geschiedenis, waarde van groen etc., drie wandelingen. De wandeling "Rondje

Dalkruid

We passeerden de Roelinksbeek die een wat meer natuurlijke loop heeft gekregen.

Langs het pad door het weiland zagen we een Hoornaar gevangen in het web van spin. De Hoornaar ontsnapte voordat de spin hem kon verlammen.

Op een Zomereik vonden we de Ananasgallen, zo genoemd om de vergelijking met de ananas.

Op de Beuk zagen we gallen van de Beukengalmug en de Beukenhaargalmug.

Dwars door het gebied loopt een spoorlijn van de voormalige stoomtramlijn Oldenzaal - Denekamp. Ter herinnering aan deze historische verbinding van Oldenzaal met Denekamp staat bij de kruising met de Palthendijk een gerenoveerd wachthuisje met een stukje van de oude rails. Hier hielden we een korte koffiepauze.

We hoorden hier de Goudhaan en de Grote bonte specht.

Goudhaan

Vervolgens zijn we naar de natte heide op het Roderveld gelopen.

De vegetatie was recentelijk afgemaaid en afgevoerd. Hier zagen we veel Moeraswolfsklauw, Kleine zonnedauw en groeide ook Kruiwilg waarop gallen van de Kruiwilgbladwesp aanwezig waren.

Via de Palthendijk zijn we weer teruggelopen naar de parkeerplaats bij het Everloo.

Door het droge weer van de afgelopen maanden viel het aantal paddenstoelen tegen. Al met al een mooie excursie.

Waargenomen soorten

Vogels

Boomklever	Gaai
Glanskop	Goudhaan
Groene Specht	Grote Bonte Specht
Grote Bonte Specht	Houtduif
Kauw	Koolmees
Matkop	Merel
Roodborst	

Planten & Mossen

Bosandoorn	Dalkruid
Grof Goudkorrelmos	Groot Heksenkruid
Kleine Zonnedauw	Moeraswolfsklauw
Stekelbrem	Tormentil

Paddenstoelen

Berkenzwam	Dennenvoetzwam
Echte Tonderzwam	Franjeporiezwam
Gele Aardappelbovist	Gele Korstzwam
Gele Ringboleet	Gewone Hertenzwam
Gewone Krulzoom	Helmmycena
Kleverig Koraalzwammetje	Muizenstaartzwam
Oorzwammetje Sp.	Oranjegeel Trechttertje
Regenboogruusula	

Overig

Gewone Pad

Zwarte Wegslak

Insecten

Ananasgal	Beukengalmug
Beukenhaargalmug	Hoornaar
Kruiwilgbladwesp	

Verslag excursie: Driene

Datum : Zondag 09 oktober 2022

Thema : Herfstverschijnselen

Deelnemers : 25

Leiding : Wytze Boersma

Weer : Zon

We kunnen terugkijken op een geslaagde excursie in het kader van de week van de veldbiologie. Dit was een landelijk activiteit om de KNNV meer bekendheid te geven. Totaal waren er 99 activiteiten in het hele land, waarvan 11 in Overijssel gepland. Dat kon zijn: een excursie, een lezing of een cursus. Door de verschillende landschappen met de verschillende aspecten, zoals beukenlanen, bospercelen weilanden en beken maakt Driene een ideaal excursie gebied.

Dankzij een mooie publicatie in het Hengelo's weekblad waren er 25 mensen die aan de excursie deelnamen.

Omdat we een warme en droge zomer hebben gehad was het thema van de excursie herfstverschijnselen. Mede door het artikel was het min of meer een paddenstoelen excursie. Natuurlijk stonden we ook stil bij andere verschijnselen. Gelukkig waren er genoeg verschillende paddenstoelen soorten die door groot en klein werden bewonderd. De kinderen keken hoofdzakelijk naar de vorm en kleur terwijl de ouderen meer geïnteresseerd waren in de functie en de kenmerken van de paddenstoel. Jammer dat we de vliegzwam niet hebben gezien.

Sommigen waren verbaasd over de verschillende aspecten van b.v. een boom of een plant waar je naar kijken kunt. Een voorbeeld is de Beuk met het verschil in dikte van het blad, of de gallen die op het blad zitten of dat sommige jonge beuken in een wachtstand staan. Als er voldoende ruimte en licht is kan de boom verder groeien.

Ook interessant was het gat van het nest van de Groene specht.

Deze is ellipsvormig met de horizontale lange as. De denappel die door de Grote bonte specht in de schors van een boom was geplaatst was ook interessant.

Het leuks, vooral voor de kinderen waren de bijna rijpe zaden van de Reuzenbalsemien. Elke vrucht werd aangeraakt of erin geknepen om het zaad weg te laten schieten. Dit is een mooi voorbeeld van zaadverspreiding. Als je dan vertelt dat de Reuzenbalsemien een invasieve exoot is wordt de plant anders bekeken.

Men verbaasde zich ook over het droog staan van de verschillende beken. Dat gaf goed de lage grondwaterstand weer. Er moet nog heel wat regen vallen om de grondwaterstand weer op peil te brengen.

Elfenbankje

Door de vele vragen en uitleg moest de voorgenomen excursieroute sterk worden ingekort. Mede door het mooie weer was het voor iedereen een aantrekkelijke excursie.

Bij deze bedank ik iedereen die een bijdrage heeft geleverd.

Door deze publieksexkursie hebben we onze KNNV-afdeling meer onder de aandacht gebracht.

Waargenomen soorten

Vogels

Boomklever	Gaai
Goudhaan	Grauwe Gans
Grote Bonte Specht	Grote Bonte Specht
Houtduif	Kauw
Kolgans	Koolmees
Merel	Pimpelmees
Roodborst	Vink
Zwarte Kraai	Zwarte Specht

Paddenstoelen

Berkenzwam	Bleekgele Bundelzwam
Breedplaatstreephoed	Fraaisteelmycena
Geschubde Inktzwam	Gewone Krulzoom
Gewoon Elfenbankje	Grote Sponzswam
Helmmycena	Kaneelkleurige Melkzwam
Kleverig Koraalzwammetje	Muizenstaartzwam
Panteramaniet	Papierzwammetje
Porseleinzwam	Prachtvlamhoed
Valse Hanenkam	Valse Kopergroenzwam
Zwavelzwam	

Verslag excursie: Borkeld

Datum	: Zaterdag 22 oktober 2022
Thema	: Slotexcursie
Deelnemers	: 7
Leiding	: Bert Oude Egbrink
Weer	: Bewolkt

Op de laatste excursie van het seizoen hebben wij met 7 personen een wandeling door het staatsnatuurreservaat de Borkeld gemaakt.

Dit als Natura 2000 aangewezen gebied van 500 ha groot ligt tussen Markelo en Rijssen.

Het gebied bestaat uit droge en natte heide, een verdroogd veengebied, graslanden, leemputten, naald- en loofbossen en jeneverbesstruwelen. Het gebied wordt voor een deel begraasd met een gescheperde schaapskudde en voor een deel door Hereford runderen.

Het vertrekpunt van de excursie was de parkeerplaats bij de Oude Rijssenseweg.

We hebben de route met de gele paaltjes gevolgd. Deze route loopt zowel langs het hoogste als het laagste punt van het gebied te weten de Friezenberg resp. het Elsenerveen.

Na de Oude Rijssenseweg verlaten te hebben, ging het pad door het bos omhoog naar de "berg".

Langs het pad zagen we verschillende soorten paddenstoelen zoals Kastanjeboleet, Kaneelkleurige melkzwam, Gewone krulzoom en Parelamaniet.

Parelamaniet

Na een veel te droge septembermaand met weinig paddenstoelen een welkome verrassing.

Uit het bos komend liepen we langs voormalige landbouwgronden waarvan de voedselrijke bovenlaag afgegraven is.

Op een vochtig door Hereford runderen begraasd weiland aan de voet van de Friezenberg zagen we leuke soorten planten zoals Grondster, Moeraswolfsklauw, Blauwe zegge, Stijve ogentroost, Stekel- en Kruiptrem.

Opvallende paddenstoelsoorten hier waren het Oranje mosbekertje en de Vliegenschwam waarvoor door de KNNV en de Mycologische Vereniging dit jaar een inventarisatieproject is opgezet.

Oranje mosbekertje

Bij onze openbare paddenstoelenwandeling door Driene op 9 oktober jl. liet deze soort het nog afweten.

Ook liet de Raaf zich hier nog even horen.

Na een zandweg waarlangs we de Pijpknotswam zagen, overgestoken te hebben, kwamen we op een pad door graslanden met een heischraal karakter. Tussen de heide en korstmossen stond het Blauwgroen trechtertje, een kleine paddenstoel die vaker op natuurontwikkelingsterreinen wordt gevonden.

Om de excursie niet te veel uit te laten lopen, hebben we het Elsenerveen niet meer bezocht en zijn we via de voor veel KNNV'ers bekende vijfprong teruggelopen naar de parkeerplaats. Onderweg zagen we nog de Vermiljoenhoutzwam. Grote parasolzwam en Grote sponszwam.

Grote sponszwam

Omdat het de laatste excursie van het seizoen was, hebben we bij herberg de Kemper ons zelf getrakteerd op koffie met gebak.

P.S.

In het Elsenerveen zijn vorig jaar verschillende maatregelen genomen om het water beter vast te houden.

Jonge bomen en struiken zijn verwijderd, veraard veen is tot 50 cm diep afgegraven, bomkraters zijn van een leemlaag voorzien, sloten zijn gedempt en de randen om het veen zijn geplagd.

Het afgegraven veen is tijdelijk langs de zandweg tussen het veen en de autobaan opgeslagen om volgend jaar als turfmoel verkocht te kunnen worden.

Het door de rand van het veen lopende vlonderpad is ook verwijderd.

Ik ben benieuwd hoe het voormalige veengebied zich de komende jaren zal gaan ontwikkelen.

Het afgegraven veen

Waargenomen soorten

Vogels

Boomklever
Graspieper
Grote Bonte Specht
Pimpelmees
Roodborst

Planten & Mossen

Amerikaanse Eik
Bezembrem
Bochtige Smele
Brede Stekelvaren
Dwergviltkruid
Echt Rendiermos
Frietzakbekermos
Gewone Brem
Gewone Dophei
Gewone Paardenbloem
Gewone Waternavel
Grondster
Hondsdrif
Jeneverbes
Klein Vogelpootje
Kruipbrem
Liggend Hertshooi
Muizenoor
Rankende Helmbloem
Smalle Weegbree
Stijve Ogentroost
Tamme Kastanje
Tormentil
Veldzuring
Vogelmuur
Wilde Lijsterbes
Zachte Berk

Gaai
Grote Bonte Specht
Koolmees
Raaf
Spreeuw

Amerikaanse Vogelkers
Blauwe Zegge
Bosveldkers
Duizendblad
Echt Duizendguldenkruid
Fluitenkruid
Geel Nagelkruid
Gewone Brunel
Gewone Ereprijs
Gewone Vlier
Gewoon Biggenkruid
Grote Brandnetel
Hulst
Klein Leermos
Kleine Duizendknoop
Kruipende Boterbloem
Moeraswolfsklauw
Muursla
Sint-janskruid
Stekelbrem
Struikhei
Tijmereprijs
Trekus
Vingerhoedskruid
Wilde Kamperfoelie
Wolfspoot
Zachte Duizendknoop

Zandblauwtje
Zomerfijnstraal

Paddenstoelen

Berkenzwam
Botercollybia
Broze Russula
Bundelmycena
Dennenvoetzwam
Echte Tonderzwam
Gazonvlekplaat
Gewone Heksenboleet
Gewone Zwavelkop
Grote Molenaar
Grote Sponzswam
Helmmycena
Kastanjeboleet
Nevelzwam
Papilrussula
Parelstuiwzwam
Plooiwieswaaier
Roodsteelfluweelboleet
Schotelrussula
Sombere Honingzwam
Valse Hanenkam
Vliegenschwam
Zwavelzwam

Zomereik
Zwarte Nachtschade

Blauwgroen Trechttertje
Breedplaatstreephoed
Bruine Ringboleet
Dennenvlamhoed
Dennenzwavelkop
Franjevlekplaat
Geschubde Inktzwam
Gewone Krulzoom
Gewoon Elfenscherm
Grote Parasolzwam
Heksenboter
Kaneelkleurige Melkzwam
Narcisamaniet
Oranje Mosbekertje
Parelamaniet
Pijpknotzwam
Plooiwieswaaier
Scherpe Kamrussula
Schubbige Fopzwam
Tweekleurige Vaalhoed
Vermiljoenhoutzwam
Zandpadvezelkop

Bijzondere vondst in Hengelo

Op een onverwacht moment een aparte vondst doen is natuurlijk leuk en ook bijzonder.

Gijs Haverkamp heeft afgelopen zomer zo'n ervaring gehad.

Hij stond te wachten bij de inmiddels verbouwde Dr. Ariënschool in het centrum van Hengelo om een kennis op te halen.

Plotseling viel zijn oog op een 'ongewone' plant.

Hij liep er naar toe om een foto van dichtbij te kunnen maken en zag toen dat er nog twee stonden.

Na een aantal foto's gemaakt te hebben bleek het een pindaplant of aardnoot te zijn, (*Arachis hypogea*).

Het vermoeden bestond al direct bij hem dat het een pindaplant moest zijn en het was een kwestie van nazoeken nog ter bevestiging.

De pinda is botanisch gezien geen noot maar een peulvrucht. De planten zijn eenjarig en komen oorspronkelijk uit Zuid-Amerika.

De grote vraag is natuurlijk hoe de planten in Hengelo terecht zijn gekomen?

De groeiplaats voor de ingang van de Dr. Ariënschool is helemaal opnieuw ingericht met verharding en plantvakken.

Deze plantvakken stonden vol met pioniersoorten met daartussen de drie pindaplanten.

De grond in de plantvakken was voldoende los voor een goede ontwikkeling van de drie planten.

De pindaplant is een vlinderbloemige die op een bijzondere manier zijn peulen vormt nml, ondergronds, de zogenaamde pinda of aardnoot. Hoe doet de plant dat? De bloem heeft een hele lange kelkbuis met onderin het vruchtbeginsel. Na de bestuiving van de bloem vormt zich onder het vruchtbeginsel een nieuw weefsel met snel delende cellen. Daar groeit een soort steeltje uit met op de top het vruchtbeginsel (zie tekening met rode pijl). Dat steeltje heet een carpofoor en groeit uit naar de bodem.

Deze carpofoor kan alleen in de grond dringen als deze voldoende los is, dat kan wel tot 5cm of meer zijn. Ondergronds ontwikkelt zich dan de peul (de pinda).

Op 8 oktober tijdens een rondgang i.v.m. een duurzaamheidsmarkt in Hengelo is één van de planten uitgestoken om de ondergrondse ontwikkeling te fotograferen.

Tegelijkertijd werd ook duidelijk hoe de planten daar terecht waren gekomen.

De oude pindadoppen van wel zeker ongebrande pinda's werden tevens opgegraven.

Gebruikte informatie:

Planten voor dagelijks gebruik C. Kalkman

Tekst en foto's Gerrit Haverkamp

Een typerende naam

In zijn laatste roman schrijft de bekende IJslandse auteur Jón Kalman Stefánsson over het belang van namen; 'Alles moet iets heten, een naam hebben, anders wordt het moeilijker om het te beschrijven, het te omhelzen.'

Goed naamgeving is de kern van de veldbiologie.

Het volgende voorbeeld gaat niet over de naam van een plant of dier maar meer over de relatie tussen een plant en hommels.

De plant is de tuinsalvia *Salvia uliginosa*, die tot eind oktober bloeit. De plant blijft aan steeds langer wordende stengels nieuwe bloemen vormen.

De bloemen worden bezocht door met name hommels maar ook door honingbijen en vlinders. Als de hommel op de bloem landt, buigt deze door het gewicht naar beneden en gaat bij het verlaten weer omhoog.

In een Duits boek over bloemen en vruchten wordt *Salvia uliginosa* een hommelschommel genoemd. Een zeer treffende benaming.

Tekst en foto's Jan Zwieneberg

B(I)oeiende planten

Duizendblad, *Achillea millefolium*

Duizendblad is een plant die in de zomer bloeit. De plant begint al omstreeks half juni te bloeien en eindigt, bij zachte winters in januari. In oude flora 's kom je tegen dat de bloei eindigt in oktober. Dit is een voorbeeld van een aanpassing als gevolg van klimaatverandering.

Duizendblad heeft zijn naam te danken aan de vorm van het blad. Het blad is twee tot driemaal geveerd en heeft kleine zijblaadjes. Totaal heeft het blad ontelbare blaadjes, vandaar de naam Duizendblad. Eigenlijk is de naam Duizendblad fout. De plant bezit geen duizend bladen maar duizend (deel)blaadjes. De naam zou dan ook "duizendblaadjes" moeten zijn.

De bladeren zitten aan de behaarde, gegroefde stengel. De onderste bladen zitten vaak in een rozet, zijn gesteeld en de bovenste zijn min of meer stengel omvattend.

De stengel vertakt zich aan het eind. Deze zijtakken splitsen zich meerdere malen met aan het eind een bloemhoofdje.

Blad

Deze hoofdjes staan op één lijn, schermvormig. Deze bloeiwijze wordt een "schermvormige tuil" genoemd. De bloemhoofdjes hebben groene omwindselbladen die dakpansgewijs zijn gerangschikt.

Bloeiwijze

Ze hebben vier of vijf witte lintbloemen en 10 tot 15 gele buisbloemen. Aan de witte lintbloemen is duidelijk te zien dat ze bestaan uit vergroeide bloemblaadjes. Ze zijn vrouwelijk, (geen meeldraden).

De kokervormige buisbloemen hebben 5 tanden. In het midden van de koker staat de stijl. De stijl heeft onder de stempel veegharen. Hiermee wordt het stuifmeel door de groei van de stijl naar buiten gewerkt waardoor het toegankelijk is voor de insecten. Wanneer het stuifmeel door de insecten is meegenomen, vouwen de stempels zich naar buiten en het bloempje is beschikbaar voor bestuiving. De plant kan alleen door kruisbestuiving worden bestoven.

Tussen de buisbloemen staan vliesbladige stroschubben.

De kleine vruchten, ca. 1,6 x 0,4 mm hebben geen vruchtpluis. Door de platte zijde worden ze door de wind meegenomen, z.g. windstrooier.

Zaad

Wortelgestel

Duizendblad is een plant van de wegbermen. Zij is goed bestand tegen langdurige droogte, maaien en betreding. Het is een overblijvende plant en bezit een penwortel met vele dunne zijwortels.

Door een opgraving bij Oss zijn resten van Duizendblad gevonden die stammen uit de ijzertijd, ca 500 jaar voor Chr. Achillea komt van Achillis en bezit geneeskrachtige eigenschappen. Zo konden de wonden van krijgers in de Trojaanse oorlog behandeld worden.

Gebruikte literatuur

- E.J. Weeda, 1994, Nederlandse oecologische Flora, deel 5
- Duistermaat, H(Leni), Heukels' Flora van Nederland, 24 druk, 2020
- Heukels, H, De FLORA van Nederland, deel 2, 1909

Tekst en foto's Wytze Boersma, november 2022

Verslag van een speurtocht

Het goed op naam brengen van een boom is regelmatig een speurtocht. Aan de hand van een concreet voorbeeld, willen we de lezer meenemen bij zo'n speurtocht.

Op onderstaande foto (1) staan twee witte paardenkastanjes (*Aesculus hippocastanum*) aan de rand van de Tuindorpvijver.

Foto 1

Beide bomen staan op de gemeentelijke lijst als witte paardenkastanje. Het linker exemplaar is volgens deze lijst geplant in 1980 en de rechter in 1893. Aan de overkant staan nog twee oude witte paardenkastanjes uit 1893 (foto 2).

Foto 2

Tijdens de bezoeken aan de Tuindorpvijver rezen steeds meer twijfels over de correctheid van de naam. Het linker exemplaar op foto 1 wijkt qua vorm sterk af van de rechter paardenkastanje, die een duidelijke ronde kroon heeft. Het linker exemplaar en de twee bomen aan de overzijde zijn een zuilvorm.

Die zuilvorm moet dan nog een correcte botanische naam krijgen. In de literatuur circuleren voor de zuilvorm twee benamingen namelijk: *Fastigiata* en *Pyramidalis*.

Fastigiata = even hoog, op gelijke hoogte (hierdoor ontstaat een smalle groeiwijze)

Pyramidalis = piramidevormig

Uit een uitgebreide literatuurstudie in flora's en standaardwerken blijkt dat alleen de cultivar '*Pyramidalis*' in de handel is geweest. De bekende Berlijnse kweker Spaeth heeft deze op de markt gebracht in 1891.

De drie zuilvormige bomen moeten dus de naam *Aesculus hippocastanum* '*Pyramidalis*' krijgen.

Korte beschrijving: Het wordt een grote boom met sterk opgaande takken en een piramidale kroon. Op oudere leeftijd wordt de boom enigszins breder. Vaak wordt aangegeven dat de cultivar duidelijk minder vruchten heeft.

Dan nog de vraag of het plantjaar 1893 correct is. Uit lopend onderzoek kunnen we nu al gerust aannemen dat dit later is. Het werkelijk plantjaar zal rond 1920 geweest zijn.

Deze gegevens gaan naar de gemeente.

Hiermee was onze speurtocht nog niet beëindigd. Bij de rotonde Bornestraat/Europalaan staan nog drie zuilvormige witte paardenkastanjes (zie plattegrond 1).

Plattegrond 1

Ze staan tegenover de Achterhoekseweg.
Volgens de gemeentelijke lijst zijn deze bomen in 1900 gepoot.
Als je op Topotijdreis gaat kijken zie je dat er rond 1900 op die plek wel een bosje was (plattegrond 2).

Plattegrond 2

Boom rotonde Bornsestraat

Plattegrond 3

Maar het is niet aannemelijk daarin zuilvormige paardenkastanjes te gaan planten.
Rond 1920 zijn er op die plek huizen gebouwd (plattegrond 3). Mogelijk zijn de bomen in tuin gepoot en zijn ondanks de wegveranderingen gespaard gebleven.

Wij geven de correcte naam door en tellen voor de plantdatum te veranderen. Mogelijk komen ze in aanmerking voor de volgende versie van de lijst Bijzondere Bomen.

Tekst en foto's Gerrit Haverkamp en Jan Zwienenberg, november 2022

Roodborst

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Gebiedsbeschrijving
3. Methode
4. Inventarisatie
5. Nestkastverslag
6. Nawoord

1. Inleiding

De onderliggende broedvogelinventarisatie is voor het 2^e jaar uitgevoerd. De betrokkenen bij het beheer van het Landschapspark Weusthag¹ stellen prijs op deze inventarisatie, omdat dit past bij de ambities om de Twentse landschapskarakteristieken te behouden en te verbeteren. Zo zijn er op 9 april door de bewonersorganisatie ProNatuur 20 nestkastjes in het telgebied opgehangen die gemaakt zijn door leerlingen van het C.T. Stork College (vmbo afdeling Bouwen, Wonen en Interieur). Het ging om nestkasten voor de Gierzwaluw, Koolmees/Bonte Vliegenvanger, Gekraagde Roodstaart, Boomkruiper en Spreeuw. Op 11 juni is door ondergetekende voor ProNatuur in de vroege ochtend een vogelexcursie georganiseerd voor een tiental buurtbewoners.

In de inventarisatietabellen wordt 2022 afgezet tegen 2021, maar de fluctuaties kunnen op deze korte termijn nog geen harde indicaties geven over lange termijn toe- of afname. Daar zijn langere meerjarige tijdreeksen voor nodig.

2. Gebiedsbeschrijving

Het Weusthag ligt in het noorden van Hengelo en is voor een belangrijk deel een grondwaterwingebied van Vitens. Hengelo ligt in een stuwwalbekken, dat de aanwezigheid van toestromende beken en van keileem heeft veroorzaakt. Het gebied is vanouds gevormd door kleiwinning, agrarisch gebruik en bosbouw.

Het vogelinventarisatiegebied omvat 47,4 hectare, noordelijk van de A1 en is gesitueerd rond de Kleigaten van Rientjes. Het wateroppervlak van de 4 plassen gezamenlijk is ongeveer 9 hectare. Het afwisselende terrein kenmerkt zich door zijn halfopen karakter, gemengd grondgebruik en enkele verspreid liggende

boerderijen en woningen.

¹ "Beheer Landschapspark Weusthag" Landschapsteam Ambitie 1. 1e Draft- januari 2022. Vrienden van het Weusthag, gemeente Hengelo.

Ten noorden van de A1 stroomt vanuit de noordoostelijk gelegen woonwijk Roershoek, de Tijertsbeek richting de Houtmaatvijver. Langs de Tijertsbeek liggen een natuurlijk beheerd gemengd bos (vooral populier, maar ook eik en spar) en houtwallen. De oevers van de plassen zijn met opslag dichtgegroeid - waaronder zwarte els, schietwilg en vlier - en worden deels omzoomd door rietkragen en koninginnekruid. Al met al heeft het Weusthag met haar biodiversiteit een grote aantrekkingskracht op veel vogelsoorten.

Het gebied is op de wandelpaden en langs de oevers toegankelijk voor publiek. De gemeente heeft dit deel van het park aangemerkt als rustgebied. Sommige stukken zijn onbegaanbaar.

2. Methode

De onderzoeksmethode van de vogeltellingen is beschreven in de 'Handleiding Broedvogelonderzoek' van Sovon Vogelonderzoek Nederland en wordt landelijk toegepast door alle waarnemers van Sovon. Met deze gestandaardiseerde aanpak wordt niet naar nesten gezocht, maar worden de territoria op basis van het aantal waarnemingen, de tijd van het jaar en de zang en het gedrag van de vogels in kaart gebracht (territoriumkartering). De gegevens worden onder meer gebruikt voor de jaarlijkse landelijke Vogelbalans van Sovon, waarin trends van toe- en afname worden beschreven.

1.	28 februari	19:54 t/m 20:46
2.	10 maart	07:49 t/m 12:03
3.	29 maart	07:50 t/m 11:28
4.	15 april	06:38 t/m 10:24
5.	29 april	05:54 t/m 10:10
6.	10 mei	05:19 t/m 09:43
7.	27 mei	04:44 t/m 09:09
8.	9 juni	04:25 t/m 08:41
9.	25 juni	04:54 t/m 07:40
10.	13 juli	06:04 t/m 08:32

Dit jaar zijn tien 2-wekelijkse telrondes gelopen met verschillende startpunten binnen het omliggende terrein. In de periode februari t/m juli, bestaande uit 8 vroege ochtendbezoeken waarbij voor of rond zonsopgang werd begonnen, 1 ochtendbezoek en 1 avondbezoek. De gegevens zijn in het veld digitaal ingevoerd met het karteringsprogramma Avimap en naderhand via het computerprogramma *Autoclustering* van Sovon in de landelijke databank opgeslagen. Het doel van dit onderzoek is een meerjarige inventarisatie van alle broedvogels (project BMP-A²), zodat ook voor dit telgebied na enige tijd een ontwikkeling kan worden geschatst.

3. Inventarisatie

Er zijn dit jaar 66 vogelsoorten waargenomen, waarvan 50 soorten een broedterritorium hebben gehad. Van die 50 soorten zijn er 2 schaars voorkomend (IJsvogel en Brandgans) en 18 minder algemeen. Drie soorten staan op de Rode Lijst voor kwetsbare soorten, nl. Torenavalk, Koekoek en Wielewaal. De Rode Lijst uit 2017 is opgesteld op basis van gegevens uit de meetnetten die Sovon coördineert. Dat gebeurt in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Het totaal aantal territoria bedraagt 288, 18 minder dan in 2021. Dat is een dichtheid van 608 territoria per 100 hectare landschap. De daling kan deels gerelateerd worden aan 13 verdwenen broedterritoria, te weten van Kuifeend, Putter, Bosrietzanger, Goudhaan, Goudvink, Grote Lijster, Kneu, Mandarijneend, Rietzanger, Turkse Turtel en Zwarte Roodstaart.

Daar staat tegenover dat er 4 nieuwkomers met broedterritoria zijn waargenomen, te weten Torenavalk, Groenling, Braamsluiper en Wielewaal.

Overigens zie je deze dichtheden gemiddeld vaker in Twentse telgebieden, hoewel veel habitats zich lastig een op een laten vergelijken.

---

² BMP-A is sinds 1984 een Sovon-telproject: **Broedvogel Monitoring Project - Alle soorten**

Top-tien	2022	2021
Zwartkop	25	29
Tjiftjaf	22	27
Winterkoning	20	19
Koolmees	18	21
Merel	15	13
Pimpelmees	14	15
Vink	14	14
Roodborst	13	10
Spreeuw	13	10
Boomkruiper	12	12

De Zwartkop en Tjiftjaf zijn dit broedseizoen wederom de meest vastgestelde broedvogels, ook al is er enige teruggang geconstateerd. De Merel is drie plaatsen gestegen. De Roodborst en Spreeuw zijn de top-tien binnengekomen ten koste van de Kleine Karekiet, die 2 van de 12 territoria kwijtraakte en de Houtduif, die van 12 naar 7 territoria zakte.

Afb. 1 - Tjiftjaf

Afb. 2 - Zwartkop

In de tabellen staan alle waargenomen broedende soorten vermeld in alfabetische volgorde, met het aantal territoria. De indeling is naar ecologische soortgroep. Met de letter B worden de landelijk als "bijzonder" (minder algemene) gekenmerkte broedvogels aangeduid; met de letter Z de landelijk "zeldzame" (schaarse) broedende soorten. Met de letter K en G worden de "kwetsbare" respectievelijk "gevoelige" soorten van de Rode Lijst aangeduid.

Bosvogels	2022	2021	Bijz.
Boomklever	2	2	B
Boomkruiper	12	12	
Gaai	2	4	
Glanskop	2	1	B
Goudhaan	-	1	
Grote Bonte Specht	5	6	
Grote Lijster	-	1	K
Holenduif	2	3	
Houtduif	7	12	
Kauw	3	3	
Koolmees	18	21	
Pimpelmees	14	15	
Spreeuw	13	10	
Tjiftjaf	22	27	
Vink	14	14	
Vuurgoudhaan	1	2	B
Wielewaal	1	-	K
Zwarte Kraai	4	4	

In het hoge populierenbos aan de oostzijde is de Wielewaal waargenomen. Hoewel een kleinschalig gebied, het beantwoordt wel aan de specifieke biotoop voor de soort.

Afb. 3 - Wielewaal

De Houtduif is verminderd, wat overeenkomt met de landelijk krimpende populatie van de Houtduif. Er wordt een verband gelegd met efficiëntere landbouwpraktijken, waarbij mais- en graanstoppels sneller worden ondergewerkt en er amper oogstrestanten overblijven.

Afb. 4 - Houtduif

Bosrandvogels	2022	2021	Bijz.
Ekster	7	6	
Gekraagde Roodstaart	1	1	B
Groene Specht	1	2	B
Groenling	1	-	
Putter	-	1	B

Afb. 5 - Ekster

Rietvogels	2022	2021	Bijz.
Kleine Karekiet	10	12	
Rietzanger	-	1	Z

De Kleine Karekiet komt hier tamelijk veel voor vanwege het overjarig riet dat langs de kleigaten ruimschoots voorkomt. Maar hij is ook tevreden met dunnere rietstroken, zelfs van eenjarig riet.

De rietoevers mogen – om nestverlies te voorkomen – niet gemaaid worden voor begin september. 'Dit is overlegd met het gemeentelijke 'Gildebor'. De wilgen langs de oevers leveren voor een groot deel de benodigde insecten voor de jongen.

Struweelvogels	2022	2021	Bijz.
Bosrietzanger	-	1	
Braamsluiper	1	-	
Fitis	2	4	
Goudvink	-	1	B
Grasmus	3	3	B
Heggenmus	9	5	
Kneu	-	1	G
Merel	15	13	
Roodborst	13	10	
Staartmees	2	3	
Tuinfluitier	9	8	
Winterkoning	20	19	
Zanglijster	4	3	
Zwartkop	25	29	

2022 is door Sovon en Vogelbescherming uitgeroepen tot *Jaar van de Merel*, vanwege de jarenlange teruggang in de populatie. In het Weusthag lijkt voorzichtig optimisme gerechtvaardigd, vanwege de stabilisering van het aantal territoria.

Afb. 6 - Merel

Roofvogels	2022	2021	Bijz.
Buizerd	1	1	B
Torenavalk	1	-	K

Het Torenavalkterritorium is nieuw in het gebied. Er heeft een paartje enkele weken rondgehangen in en bij de nieuwe nestkast, die vorig jaar is geplaatst, maar tot een broedsel heeft dit niet geleid.

Weidevogels	2022	2021	Bijz.
Kievit	1	1	B
Scholekster	1	1	B
Witte Kwikstaart	4	2	

Afb. 7 - Witte Kwikstaart

Watervogels	2022	2021	Bijz.
Brandgans	2	3	Z
Fuut	2	2	B
Grauwe Gans	1	6	B
IJsvogel	1	1	Z
Knobbelzwaan	1	1	B
Kuifeend	-	2	B
Mandarijneend	-	1	Z
Meerkoet	7	7	
Nijlgans	1	1	B
Soepeend	1	2	
Soepgans	3	1	B
Waterhoen	2	2	
Wilde Eend	10	4	

Krakeend, Tafeleend en Grote Canadese Gans en Wintertaling zijn waargenomen, maar de observaties hebben niet geleid tot toekenning van een geldig broedterritorium. De ganzensoorten hebben vooral op het eiland gebroed, waar geen verstoring of predatie kon plaatsvinden.

Echter, in de diepe kleigaten huist volgens vissers de meerval, een roofvis die het ook gemunt heeft op de pullen van eenden en ganzen. Dit heeft vermoedelijk tot teruggang van bijvoorbeeld Kuifeend en Grauwe Gans geleid.

De toename van Wilde Eend is een mooie opsteker voor het gebied, want landelijk gaat de soort tamelijk hard achteruit, omdat steeds minder pullen blijken te overleven. De oorzaken worden nog steeds onderzocht door Vogelbescherming.

Afb. 8 - Wilde Eend

De Knobbelzwaan had 7 pullen, waarvan er op de oever 6 door onbekende oorzaak stierven. ProNatuur heeft er melding van gedaan bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit NVWA. Er is ook een dode Buizerd, die tevens aaseter is, in een van de plassen aangetroffen. Vermoedelijk gaat het om vogelgriep, omdat een botulismetest van het water negatief was. In Twente en Salland is dit broedseizoen ook vogelgriep aangetroffen.

Overige soorten	2022	2021	Bijz.
Bonte Vliegenvanger	1	3	B
Koekoek	2	1	K
Turkse Tortel	-	2	
Zwarte Roodstaart	-	1	B

De Koekoek vindt voldoende waardvogels in het gebied om op te kunnen parasiteren, door de aanwezigheid van de vele paartjes Kleine Karekiet en Heggenmus, maar ook de Witte Kwikstaart is een mogelijke waardvogel.

Overige opmerkingen:

- **Uilen:**

Tijdens het avondbezoek op 28 februari zijn er geen Uilen waargenomen, ook niet met behulp van het afspelen van Bos- en Steenuilzang. De 2 nestkasten voor de Steenuil werden later in het broedseizoen bezet door de Spreeuw.

- **Kolonievogels:**

In deze inventarisatie zijn de waargenomen kolonievogels Aalscholver, Blauwe Reiger, Kokmeeuw, Roek, Visdief, Boerenzwaluw, Gierzwaluw, Huiszwaluw en Huismus niet opgenomen. Hiervoor zijn aparte neststellingen nodig, die niet zijn uitgevoerd.

De broedkolonies voor onderstaande soorten liggen min of meer ver van ons foerageergebied.

Aalscholver; Zwillbrocker Venn,
 Blauwe Reiger; Breeriet Delden en Lonnekermeer,
 Kokmeeuw; Wierdenseveld en Zwillbrocker Venn,
 Roek; van Alphenbos in Weusthag Stadspark Zuid,
 Visdief; Engbertsdijkvenen.

4. Nestkastverslag

Dit jaar hebben 4 verschillende vogelsoorten gebruik gemaakt van de nieuwe nestkasten.

Soort	Bezetting
Boomkruiper	3
Gekraagde Roodstaart	1
Koolmees	3
Pimpelmees	2

De 5 kasten voor de Gierzwaluw (foto) zijn nog niet in bezit genomen; het kan enkele jaren duren voordat nakomelingen van de Kalmarflat een nieuwe semikolonie beginnen. Voor de overige 15 nestkasten is de bezetting 9 paartjes; een percentage van 60%, dat als een goede bezettingsgraad beschouwd kan worden. Met name de kastjes in de bosomgeving werden gebruikt, die langs de paden juist niet. Bij de nestkast-inspectie eind september bleken alle broedsels succesvol te zijn geweest, er is slechts één dode jonge Pimpelmees en één niet uitgebroed eitje aangetroffen.

In de twee al bestaande nestkasten voor de Steenuil broedde de Spreeuw. Te overwegen valt of het arsenaal nestkastjes wordt uitgebreid met enkele halfopen versies voor de Grauwe Vliegenvanger, een gevoelige soort op de Rode Lijst.

Deze nestkast voor de Boomkruiper is vernield door een Grote Bonte Specht. Hij is voor jonge vogels soms ook een predator. Als ze horen dat er jongen in de kast zitten willen ze die na het nodige hakwerk nog wel eens uit de kast trekken en verorberen.

5. Nawoord

Ook volgend broedseizoen zal worden geïnventariseerd om continuïteit in de tellingen te verkrijgen. De nestkastjes zullen door ProNatuur in de herfst worden schoongemaakt en zo nodig de onbezette worden verhangen. Voor wijkbewoners zal er in het voorjaar opnieuw een vogelexcursie worden gehouden om de betrokkenheid bij en de kennis over het gebied en de avifauna te vergroten.

Oktober 2022

André van den Berg (Twentse Vogelwerkgroep; Sovon Vogelonderzoek Nederland)

Foto voorpagina: FransdV via waarneming.nl

Bron tekeningen: soortenbank.nl

Getekende afbeeldingen door:

F.J. Maas - Afb. 1, 2, 7 en 8

P. van der Wolf - Afb. 4 en 6

J. Reydon - Afb. 3 en 5

Wat valt mij op in de natuur

Dit is een nieuwe rubriek in Onder de Loep en in de nieuwsbrief. Iedereen kan hieraan meedoen. Maak een foto van dat wat je opvalt en stuur het op naar wytze.boersma@hetnet.nl

Nu de dagen korter worden komen we in de herfst. Als we naar buiten gaan hebben we dat gevoel nog niet. Aan de natuur zien we dat de planten en bomen nog niet in herfst stemming zijn. Het blad blijft langer aan de bomen zitten en er zijn nog vele planten die bloeien. In onze tuin bloeit nog wilde peen, opslag uit vogelvoer, volop. Langs het kanaal staat het Boerenwormkruid nog in bloei.

Herfst is ook het seizoen van de spinnen. Zo had ik een kruisspin in de garage die een web in de hoek van het raam had gemaakt. Deze spin had een vlieg gevangen en ingekapseld. Na een aantal dagen was de vlieg leeg gezogen en was uit het web verwijderd.

Door de mooie zonnige dagen kwam de verkleuring en het vallen van de bladeren maar langzaam op gang. Nu, midden november zie ik dat de eiken nog volop in het blad zitten. Bij de beuken is het een wisselend beeld. De ene boom is al kaal terwijl de ander nog behoorlijk wat blad heeft. De verkleuring is ook verschillend. Zo zag je achter ons huis het blad van de fluweelboom prachtig mooi geel-rood verkleuren.

In deze tijd heb ik ook geen wekker nodig om te weten hoe laat het is. Zo rond de zonsopkomst vliegt een behoorlijke groep Kauwtjes en Roeken luid schreeuwend over ons huis. Ze komen van de gezamenlijke slaapplek om overdag voedsel te zoeken. Aan het eind van de dag nemen ze blijkbaar een andere route. Dan zie ik ze niet over vliegen.

Paddenstoelen heb ik dit jaar ook niet zoveel gezien. Begin oktober, na een korte regen periode waren er meer soorten te zien. Dit is het gevolg van een lange, droge periode. De grondwaterstand staat momenteel behoorlijk laag. Vorige week zag ik bij het Apart hotel onder een laan met Grauwe populieren vele paddenstoelen staan. Het waren boleten die ik niet kende.

De veldgids-Paddenstoelen, deel 1 bracht uitkomst. Het waren Harde populierboleten, *Leccinum duriusculum*. Totaal stonden er circa 250 exemplaren.

Het zijn stevige paddenstoelen met een bruine hoed, die (5)10-25(30) cm groot zijn. De steel heeft zwarte schubjes. De steelbasis verkleurt bij beschadiging langzaam blauw.

Wat ook opvalt is dat ze soms alleen en in groepen van 5-8 exemplaren staan.

Volgens de verspreidingsatlas komt deze soort niet in Twente voor. Mogelijk heeft dit te maken met het aantal populieren dat in Twente voorkomt.

Wytze Boersma

Op 24 oktober deed ik langs het Lappenpad een bijzondere waarneming. Het Lappenpad loopt van de Enschedese zuidwijk Stroinkslanden richting het Aamsveen. In de - natuurlijk droogstaande - bermsloot zag ik een enorm grote Eikenboleet (*Leccinum quercinum*).

Ik schatte deze m.b.v. mijn hand op 28 cm.

Thuisgekomen zocht ik in diverse boeken op welk formaat er werd vermeld voor deze boleet. Vijf boeken kwamen niet verder dan maximaal 15 cm, waarbij één boek – Pilze der Schweiz – als uitloop nog wel 20 cm durfde te noemen.

Eén boek, Flora Agaricina Neerlandica deel 7 uit 2018, geschreven door Nederlandse auteurs, wilde die grens van 15 cm in extremis nog wel oprekken tot 28 cm. De volgende dag ben ik teruggegaan om foto's te maken en de boel na te meten. Inderdaad ca. 28 cm. Het meten was niet exact mogelijk vanwege de sterke bolling van de hoed.

Laurens van Run